

Přesně před sto lety se dostali českoslovenští legionáři v Rusku do ostrého střetu s vládnoucími bolševiky, což radikálně změnilo bojové poměry na transsibiřské magistrále. U této příležitosti LN ve spolupráci s Vojenským historickým ústavem Praha připravily šestidílný historický seriál mapující anabázi tehdejších hrdinů první světové války, kteří výrazně přispěli ke vzniku nového československého státu. Pátý díl popisuje **nasazení vojenských jednotek na Sibiři** v roce 1919.

TOMÁŠ JAKL

Na konci listopadu 1918 připlul do Vladivostoku z USA Milan Rastislav Štefánik, československý ministr vojenství. Jeho hlavním úkolem bylo reorganizovat československé dobrovolnické vojsko v Rusku na pravidelnou armádu nového státu. V prosinci 1918 zrušil dosavadní Odbočku Čs. národní rady na Rusi a její funkci od ledna 1919 pověřil ministerstvo vojenství, oddělení v Rusku.

Mobilizace Čechů a Slováků na osvobozeném území Ruska přivedla do řad Čs. sboru další tisíce vojáků. Na počátku roku 1919 tak bylo možné československé vojsko na Rusi. Nová organizace obsahovala štáb vojska, tři střelecké divize po jednom dělostřeleckém a čtyřech střeleckých plucích, záložní pluk, úderný prapor, jízdní baterii, dva jízdní pluky, telegrafní rotu, radiotelegrafní rotu a další jednotky včetně letecké roty a roty obrněných automobilů.

Z bývalých zajatců, kteří se nyní stali občany nově vzniklých států, současně Čechoslováci organizovali italské, jugoslávské, lotyšské, polské a rumunské jednotky.

Od léta 1918 Čechoslováci také na osvobozeném území organizovali hospodářský a průmyslový život, rozvrácený půlroční vládou bolševiků. Provozovali prakticky všechna životně důležitá průmyslová odvětví od uhelných dolů přes chod železnice až třeba po výrobu mýdla, nutného k udržení hygieny mezi vojáky.

Mezi únorem a květnem 1919 Čechoslováci postupně převzali strážní službu ve střední Sibiři, na Transsibiřské magistrále

5. Ve strážní službě. Vojsko v nové podobě

Obrněný automobil Janošik, nasazený proti bolševikům na řece Maně na Sibiři

FOTO VÚA-VHA

Vagony zrekvírované na Ukrajině sloužily jako pojiždná kasárna. Zde čs. vlaky v Čeljabinsku (1919).

FOTO ARCHIV LN

Podplukovník Karel Kutvař (uprostřed), velitel 1. čs. střeleckého pluku Mistra Jana Husí

FOTO VÚA-VHA

rále mezi jezerem Bajkal a Novonikolajevskem. Tři československé divize střežily dvacet kilometrů široký koridor podle trati. Mezi čs. pluky byly zařazeny také italské, jugoslávské, lotyšské a rumunské jednotky. Na východ od Bajkalu střežily železnici tři japonské divize a nepočetné americké a kanadské jednotky. Na západ od Novonikolajevska pak magistrálu střežila 5. polská divize a nepočetné britské a francouzské jednotky.

Potlačené sovětské povstání

V dubnu 1919 Čechoslováci potlačili sovětské povstání na Sibiři a po celý rok podnikali operace proti bolševickým partyzánům, kteří se snažili narušovat pro-

voz na magistrále. Velká operace proti komunistickým povstalcům na řece Maně, jihovýchodně od Krasnojarska, začala například 15. 5. v pásmu 3. československé divize. Operace se zúčastnily 5., 9., 10. a 11. střelecký, 1. jízdní a 3. dělostřelecký čs. pluk, italský prapor, ruský Tomský husarský pluk a ruský jegerský prapor. Operace byla zakončena 26. 6. vyčištěním oblasti a vytlačení vůdců povstání do Mongolska.

Zrušení vojenské samosprávy na počátku roku generálem Štefánikem odmítl respektovat zvolení delegátů 2. sjezdu čs. vojska. Na svou stranu získali část 4. čs. pluku a od 11. 6. zasedali v Irkutsku. Zásahem generála Syrového

a 1. čs. pluku se podařilo vzpouru bez krvavosti potlačit.

Na jaře 1919 započala ofenziva Kolčakovy armády k Volze. Rusové postoupili o stovky kilometrů na západ a v dubnu se znovu zmocnili mimo jiné Ufy, Buguruslanu, Iževsku a Votkinsku. Bez koordinace s ruskými protibolševickými silami na jihu, západě a severu Ruska však byla ofenziva poražena a bolševici naopak v červnu zatlačili Kolčakovu armádu za Ural a do srpna 1919 až za řeku Tobol. Záříjová „ofenziva zoufalství“, jejímž cílem bylo zabránit bolševikům ve vstupu na území Sibiře, přinesla zkázu Kolčakových vojsk a všeobecný ústup na východ.

OSOBNOSTI LEGIÍ

Osvoboditel Sibíře, který ztroskotal v politice

Jeden z nejvýznamnějších legionářských důstojníků s kontroverzní politickou budoucností. **Rudolf Geidl** se narodil 14. 2. 1892 v Kotoru. Studoval na gymnáziu v Kyjově, poté se vyučil drogistou. Po vypuknutí první světové války přeběhl a přihlásil se do Černo-horské armády, kde si změnil jméno na **Radola Gajda**. Poté přešel k 1. srbské divizi v Oděse. V lednu 1917 vstoupil do Čs. brigády. U Zborova velitel 1. praporu 2. čs. pluku, při útoku 2. 7. 1917 velel ovšem prakticky celému jižnímu úseku Čs. brigády. Od 2. 3. 1918 velitel 7. čs. střeleckého pluku. Po vypuknutí bojů proti bolševikům velel postupně Novonikolajevské, Sibiřské a Východní skupině. Dobil Mariinsk, Novonikolajevsk a Irkutsk a obojživelnou operaci u Posolské překročil Bajkal. Od září 1918 generál a od října 1918 velitel 2. čs. divize a celé Uralské fronty. V prosinci 1918 dobyt Perm. Od ledna 1919 velel Sibiřské a posléze 2. armádě ve vojsku admirála Kolčaka. Pro neshody s ruskými generály se v létě vzdal funkce a v listopadu 1919 se ve Vladivostoku neúspěšně pokusil o převrat proti Kolčakovi. Do ČSR se vrátil v lednu 1920. Působil ve velitelských funkcích v armádě, v roce 1926 náčelník hlavního štábu. Sovětskými diplomaty v témže roce paradoxně obviněn ze špionáže pro SSSR a propuštěn z armády. Angažoval se poté ve fašistickém hnutí. Za okupace podporoval čs. odboj, po válce zatčen pro lživé obvinění z kolaborace a dva roky vězněn. Zemřel v Praze 2. 10. 1948. jak

SERIÁL LN NA CESTĚ S LEGIONÁŘI

po 28. 5.	1. Za vlast a národ
út 29. 5.	2. O holé životy
st 30. 5.	3. Na pomoc Rusku!
čt 31. 5.	4. Triumf a tragédie
pá 1. 6.	5. Ve strážní službě
so 2. 6.	6. Cesta domů

Ve spolupráci s VÚH Praha VOJENSKÝ HISTORICKÝ ÚSTAV PRAHA

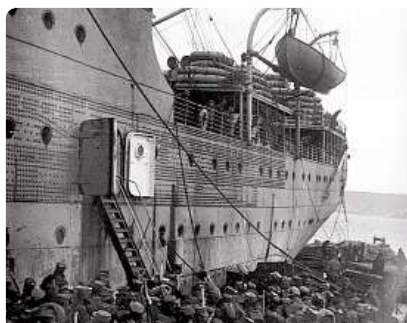

Hlavní události v roce 1919

- **15. ledna 1919**
Z Vladivostoku vyplul první transport čs. legionářů - invalidů do vlasti
- **18. ledna**
Začal mírový kongres ve Versailles u Paříže
- **25. ledna**
M. R. Štefánik odplul z Ruska
- **1. února**
Reorganizace Čs. sboru na Čs. vojsko na Rusi
- **4. května**
M. R. Štefánik zahynul během návratu do vlasti při letecké nehodě v Bratislavě
- **28. června**
Ve Versailles podepsána smlouva vítězných moc-

ností s Německem o ukončení první světové války

- **14. července**
Bolševici dobyli Jekatěrinburg
- **13. srpna**
Do Vladivostoku přijelo Poselstvo čs. vlády z vlasti, vedené F. V. Krejčířem

- **10. září**
V Saint-Germain-en-Laye podepsána smlouva s Rakousko-Uherskem, která mimo jiné stanovila hranice nástupnických států
- **12. listopadu**
Evakuace Omsku
- **1. prosince**
Z Vladivostoku vyplul první transport čs. bojových jednotek do vlasti

